

De Augustijnen in de Hollandse Missie

De Praefectus Missionis, zijn taak en zijn faculteiten *)

De leiding van de Missie berustte sedert 1635, in welk jaar de Augustijnenmissie werd gereorganiseerd, bij een *Praefectus Missionis*, door de Congregatio de Propaganda Fide aangesteld. Als eerste Praefect werd, overeenkomstig het verzoek aan de Propaganda, de Provinciaal der Belgische Provincie, p. Michael Paludanus, benoemd. Tegen de verwachting in bleven de ambten van Provinciaal en Praefect van de Missie niet met elkaar verbonden. Na beëindiging van zijn Provinciaalaat bleef Paludanus nog verschillende jaren, tot zijn dood in 1652, de leiding over de missie behouden en ook zijn opvolgers in de Praefectuur waren niet altijd Provinciaal ¹⁾. Later waren de Provinciaals meestal ook Praefectus Missionis, maar de Propaganda Fide bleef de praefectuur beschouwen als losstaande van het Provinciaalaat en benoemde telkens degene die tot Provinciaal was gekozen ook tot Praefect. Zij wilde alleen de leiding van de missie aan dezelfde persoon toevertrouwen, aan wie ook het bestuur van de Ordesprovincie was opgedragen ²⁾.

De Praefect had de algemene leiding van de missie en zijn bevoegdheid strekte zich uit over die zaken die rechtstreeks de missie en de missionarissen betrof. Hij was evenwel niet de religieuze overste van de missionarissen, die evenals de Praefect zelf,

*) Zie *Augustiniana*, jrg. II (1952), blz. 61-70. Met verantwoording der gebruikte afkortingen.

¹⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; n. 579, p. 557; n. 591, p. 569; n. 608, p. 585; AAU. 31 (1906), 360, 364, 369, 374, 375, 389; *Annales*, I, 8.

²⁾ *Rom. Br.* II, n. 239, p. 224: « ... Em^{mi} Domini approbant, ut deinceps munus praefecturae injungatur illi, qui erit Provincialis... »: *Rom. Br.* II, n. 300, p. 231; n. 881, p. 674; *Annales*, *passim*; *Manuale*, *passim*.

in alles aan hun eigen provinciale en plaatselijke oversten onderworpen bleven ³⁾. Tot de taak van de Praefect behoorde o. m. dat hij jaarlijks een verslag aan de Congregatie der Propaganda uitbracht over de toestand in de missie, over de werkzaamheden der missionarissen en de bereikte resultaten. Met het oog op dit verslag behoorde hij elk jaar de missie te visiteren. Paludanus had in de eerste jaren van zijn praefectuur geen verslag uitgebracht en kreeg dan ook in 1638 van de Propaganda een aanmaning dit alsnog te doen ⁴⁾. Van de missieverslagen der Augustijnen zijn er echter slechts een klein aantal bekend ⁵⁾.

Bij moeilijkheden en conflicten in zaken die de missie direct betroffen konden de missionarissen zich tot de Praefect wenden. Gewoonlijk was deze wel bevoegd daarin zelfstandig beslissingen te nemen, maar was daarbij toch gebonden aan de clausule dat in alles de Concordata van 1624 in acht genomen moest worden.

Zoals gezegd was de Praefect niet de religieuze overste der missionarissen. Dit had verschillende consequenties ook voor de missie als zodanig, daar ook de Praefect onder het gezag van de Provinciaal bleef. De Praefect kon immers niet zelfstandig en op eigen gezag missionarissen uitkiezen en benoemen. Voor de benoeming van missionarissen moest hij een voordracht maken van de personen die hij voor de missie geschikt achtte en deze aan de Provinciaal voorleggen. Wanneer de Provinciaal de voorgestelde kandidaten, of eventueel anderen, voor de missie had aangewezen, dan verleende de Praefect hen ambsthalfve de aanstelling tot missionaris ⁶⁾. Overeenkomstig de Concordata moest dan nog admmissie van de Nuntius of van de Apostolisch Vicaris gevraagd worden. De Praefect schreef daartoe een aanbevelingsbrief, die de nieuw-

³⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; AAU. 31 (1906), 329, 332, 346; *Annales*, I, 64: « Deinde non ignorare debes ex decreto eiusdem Sac. Congregationis non solum missionarios, sed etiam Praefectos in omnibus, et per omnia Superioribus suis, etiam localibus sive Provincialibus, sive custodibus, aut prioribus, vel guardianis esse subiectos, excepto casu revocationis a missione »; Alg. Archief O. E. S. A. Rome Dd 117-120.

⁴⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; n. 579, p. 558; *Annales*, I, 64: « [Praefectus Missionis] tenetur semel saltem in anno missionarios visitare in iis quae pertinent ad missionem, sicut Provinciales in iis quae pertinent ad mores et disciplinam ».

⁵⁾ 1639: *Rom. Br.* I, n. 615, p. 592 sq.; 1642: *Rom. Br.* I, n. 697, p. 694 sq.; 1683: AAU. 64 (1940), p. 305 sq.; 1804: AAU. 69 (1951), p. 65 sq.

⁶⁾ *Annales*, I, 64 en *passim*; Alg. Archief O. E. S. A. Rome Dd 117-120; AAU. 31 (1906), 331, 332; *Rom. Br.* I, n. 608, pp. 583-585.

benoemde dikwijls persoonlijk aan geadresseerde ter hand stelde, die dan daarop zijn toelating bijschreef ⁷⁾).

Kon de Praefect niet eigenmachtig missionarissen aanstellen of benoemen, evenmin was hij bevoegd hen van hun taak te ontheffen. Wanneer een missionaris uit zijn functie moest worden ontslagen, dan diende de Praefect de redenen voor het ontslag aan de Congregatie uiteen te zetten, die dan besliste of het ontslag al of niet gegeven werd. Alleen in geval van een scandalum publicum kon de Praefect onmiddellijk een missionaris terugroepen, doch moest dan zo spoedig mogelijk de Propaganda hiervan op de hoogte stellen ⁸⁾).

Dat de Praefectus Missionis persoonlijk in de missie werkzaam was of zich in het gebied der Hollandse missie vestigde was niet nodig. De meeste missiepraefecten waren niet zelf missionaris geweest en meestal verbleven zij in een der Zuid-Nederlandse kloosters. Pater Petrus Parmentier, die van 1673 tot 1676 de leiding der Augustijnenmissie had, is een van de weinigen, zo niet de enige, geweest die, als Praefect, actief in de Hollandse missie werkzaam was. Een van de in functie zijnde missionarissen kon evenwel door de Praefect benoemd worden tot Vice-Praefect, aan wien hij de zorg voor de goede gang van zaken kon toevertrouwen en die dus feitelijk de praktische leiding had. In de eerste 40 jaren schijnt men van dit recht echter geen gebruik gemaakt te hebben. De Amsterdamse missionaris Joannes Uutten Eechout, die op 27 Januari 1679 in deze qualiteit werd benoemd is vermoedelijk de eerste Vice-Praefect geweest. Pater Joannes Smits, die destijds Provinciaal en Praefect van de Missie was, stelde hem aan omdat hij zelf door allerlei andere beslommeringen verhinderd was de

⁷⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; *AAU.* 4 (1887), 283; *Annales*, I, 10 en *passim*; *Manuale*, p. 3: « Mgr. fr. Michael Paludanus S. Theol. Doctor et Professor Ord. Eremit. S. Augustini, Missionis Hollandicae eiusdem Ordinis Praefectus.

Venerabili ac Nobis in Christo dilecto Patri fr. Matthiae de Vorster eiusdem Ordinis presbytero Ecclesiasticae.

Praesentium tenore ac muneris a Sacra Cardinalium congregatione Nobis demandati autoritate Te ad Confoederatas Belgij Provincias mittimus, ut ibidem (prius tamen habito consensu Rmi Dni Internuntii Apostolici) in Catholicae fidei propagationem, servatis articulis concordatorum inter utrumque Clerum, iuxta talenta Tibi a Domino Deo concredita incumbas. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Actum Lovanij 16 Augusti 1641. fr. Michael Paludanus ».

⁸⁾ *AAU.* 31 (1906), 332.

visitatie te houden en de hangende kwesties te regelen ⁹⁾. Sedertdien was er practisch steeds een Vice-Praefect.

De Praefect genoot een aantal faculteiten, hem door de Congregatio de Propaganda Fide verleend, die hij aan zijn missionarissen kon delegeren en eventueel weer intrekken, naargelang het belang van de missie zulks vereiste. De volmachten in 1635 gegeven, waren dezelfde als die welke de Dominicanen genoten en zij waren voor de tijd van 7 jaren verleend. In Mei 1642, tegen het einde van de gestelde termijn, kreeg Paludanus aanzegging om opnieuw de nodige volmachten bij het H. Officie aan te vragen ¹⁰⁾. Deze werden hem ook nu weer voor de tijd van 7 jaren verleend, maar de faculteiten waarover de Praefectus Missionis nu kon beschikken verschilden in menig opzicht van die van 1635. In grote lijnen zijn het deze nieuwe gewijzigde faculteiten waarover de Praefecten der Augustijnenmissie in de tweede helft der 17^e en in de 18^e eeuw beschikten.

In extenso zijn de faculteitsbrieven van de jaren 1635, 1642, 1663, 1673, 1678, 1681 en 1684 en van 1793 bewaard gebleven ¹¹⁾. Bij vergelijking van de faculteiten die de eerste maal aan Paludanus

⁹⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; *Annales*, I, 64; II, 4: «Frater Joannes Smits, Eremitarum S. Augustini in Belgio Vicarius Provincialis, et missionum Praefectus, Reverendo in Christo Patri Joanni Wtten Eechout, eiusdem Ordinis ac voti religioso, ac missionario salutem ac spiritum consilij et fortitudinis.

Cum urgentia impedimenta praesentiam nostram in partibus Hollandiae hactenus impediunt, et nonnulla isthic sint negotia quae disquisitionem requirant: praesentium tenore, et muneris nostri autoritate, te, cuius virtutes, et plenam aptitudinem habemus perspectissimas, constituimus nostrum istis in partibus Vicarium, et omnem nostram tibi delegamus potestatem, ut rerum disquisitione, et locorum visitatione factis, id agas et statuas quod ad Dei Opt. Max. honorem, et ad istiusce nostrae missionis decorem et incrementum in Domino expedire iudicaveris, et per tuas ad nos litteras referas tuorum actorum seriem. Omnibus et singulis Missionariis in salutaris obedientiae meritum mandamus, ut te nostrum hac in parte Vicarium in omnibus agnoscant. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Dabam Antverpiae in conventu nostro omnium Sanctorum die 27 Januarii 1679. Fr. Joannes Smits. (+ Locus maioris sigilli Provinciae).

¹⁰⁾ *Rom. Br.* I, n. 539, p. 506; AAU. 31 (1906), 377; AAU. 34 (1909), 118-121, alwaar de volmachten van 1635 zijn gepubliceerd.

¹¹⁾ De faculteiten van 1635 zijn gepubliceerd in AAU. 34 (1909), 118-121 en in handschrift komen zij ook voor in *Manuale*, 1-3, 100-103; 1642: *Manuale*, 124-128; 1663: *Manuale*, 119-123; 1673: *Manuale*, 171-177 en *Annales*, I, 88-90; 1678: *Manuale*, 204-209 en *Annales*, II, 1-4; 1681: *Annales*, II, 119-124; 1684: *Manuale*, 14-17; 1790: *Manuale*, 243-245.

werden verleend en die waarover hij sedert 1642 en ook de meeste van zijn opvolgers beschikten, zijn er meerdere verschillen te constateren.

Op de eerste plaats de samenstelling van de faculteitsbrief en het aantal punten waarin de verschillende volmachten waren samengevat. In 1635 waren zij gerangschikt in 12 punten, terwijl zij in de brieven van 1642 en later meestal in 24 of 25 punten waren aangegeven. De brief van 1663 bevat echter slechts 20 punten.

Wat de inhoud betreft hebben de volmachtsbrieven ook een aanmerkelijke verandering ondergaan. De meeste volmachten van 1635 vindt men wel terug in de latere brieven, doch de formulering van slechts enkele punten is vrijwel ongewijzigd gebleven. Zo bijvoorbeeld die welke betrekking hebben op het absolveren in bepaalde gevallen die aan de H. Stoel zijn voorbehouden en op het wijden van paramenten. De meeste faculteiten zijn daarentegen aanmerkelijk gewijzigd, duidelijk onder invloed van de ervaringen die de Congregatie in de loop der jaren had opgedaan, vooral door nadere omschrijving van de voorwaarden waaronder van de verleende volmacht gebruik gemaakt mocht worden. Zo bijvoorbeeld voor het toedienen van de Sacramenten. Bij andere wordt daarentegen de verleende volmacht zelf nader omschreven, zoals het verlof om op verschillende plaatsen en tijden de H. Mis te mogen lezen.

Heel bijzonder geldt het van de uitbreiding en nadere omschrijving van de volmacht om te dispensereren in verschillende huwelijksbeletselen. In de faculteitsbrief van 1635 wordt deze volmacht omschreven in n° 13. In die van 1642 en volgende jaren beslaat zij de nummers 9 t/m. 12. In het daar op volgende nummer wordt het verlenen van deze volmachten echter uitdrukkelijk afhankelijk gemaakt van de toestemming van de bisschop, en worden er nog andere voorwaarden gesteld. Van de bevoegdheden om te dispensereren in huwelijksbeletselen hebben de missionarissen praktisch nimmer gebruik kunnen maken, daar de Apostolische Vicarissen, bijna steeds heel uitdrukkelijk, de dispensatievolmacht inzake huwelijksbeletselen aan zich voorbehielden, of deze door de Nuntius voor hen werd gereserveerd ¹²⁾.

Waren de faculteiten in het begin rechtstreeks verleend aan de Praefectus Missionis, in latere tijd, zeker sedert 1673, werd het gebruik mogen maken van de bevoegdheden afhankelijk gesteld

¹²⁾ Cfr o. a. *Manuale*, p. 177, 209, 21, 42b, 48b.

van de instemming van de bisschop, in casu van de Apostolisch Vicaris. En dit was opgenomen in de faculteitsbrief. Alvorens over de verleende volmachten te kunnen beschikken moest deze brief aan de bisschop, respectievelijk de Apostolisch Vicaris, ter goedkeuring wordt voorgelegd, die dan zijn instemming daarop moest aantekenen en daarbij zo nodig kon aantekenen welke bevoegdheden hij aan zich voorbehield of niet toestond te gebruiken ¹³).

Voor het verlenen van deze volmachten gebruikte de Congregatie later, zeker sedert 1712, gedrukte formulieren. Er werden dan ook niet meer veranderingen aangebracht. In de manuscripten worden dan ook geen afschriften meer gevonden en men volstaat met te verwijzen naar de bekende faculteiten ¹⁴).

De volmachten waarover de Augustijnenmissionarissen beschikten moeten dan ook zeker niet worden beschouwd als uitsluitend aan hen verleend, doch veeleer als die waarover de missionarissen in de Hollandse Missie beschikten. Eerstens kan zulks worden afgeleid uit de aanvragen van Paludanus in 1635 om de gewone faculteiten te ontvangen. Vervolgens ook uit de algemene toon van de faculteiten, waaruit valt af te leiden dat zij niet uitsluitend voor de Noord-Nederlandse gebieden zijn bedoeld. En tenslotte, de faculteiten die in 1793 aan de Franciscanen in de Hollandse missie werden verleend, zijn behoudens de libri prohibiti die met name worden uitgezonderd in n° 5, precies dezelfde als de faculteiten die in 1678 aan de Augustijnen werden verleend ¹⁵). Waarschijnlijk waren de faculteiten van de missionarissen in de Hollandse Missie in de 17^e en 18^e eeuw precies dezelfde als die van de missionarissen in andere gebieden die onder de Propaganda stonden.

Tegen het einde van de 18^e eeuw ondergingen de faculteiten echter opnieuw een aanzienlijke wijziging, zoals blijkt uit de volmacht die in 1790 door de Nuntius van Brussel, Zondadari, in opdracht van de Congregatio de Propaganda Fide aan de Praefect der Augustijnen, Ferdinandus Achte, werd verleend, en in 1793 door de Nuntius Brancadero aan Joannes Petrus van de Winckel. Deze faculteiten zijn veel meer beperkt dan de voorgaande en uit-

¹³) Zie voorgaande noot.

¹⁴) *Manuale*, 42a: « Huic decreto (nl. van de Propaganda dd. 30 Mei 1712, waarin P. Petrus van Acker tot Praefect werd aangesteld) annexum erat impressum folium continens facultates Praefecto Missionum a SSmo Domino nostro concedi solitas... ».

¹⁵) Een exemplaar hiervan in het Arch. Aug. Utrecht.

sluitend bestemd voor de Augustijnenmissionarissen. Ook het aantal faculteiten is sterk gereduceerd en beslaat dan nog slechts 10 punten ¹⁶⁾.

Dr Eelcko YPMA, O. E. S. A.

BIJLAGE I. — PRAEFECTEN VAN DE MISSIE IN DE 17^e EN 18^e EEUW ¹⁷⁾.

Michael Paludanus uit Gent, 1635-1652.
 Ignatius de Dijckere uit Gent, 1652-1658.
 Petrus Damasus de Coninck uit Leuven, 1658-1662.
 Petrus de Vos uit Gent, 1662-1673.
 Petrus Parmentier uit Gent, 1673-1676.
 Vacat sedes Praefecturae : 13 Juni 1676 - 28 Jan. 1678.
 Joannes Smits uit Antwerpen, 1678-1681.
 Jacobus Willemaert uit Brugge, 1681-1684.
 Franciscus Bassery uit Antwerpen, 1684-1688.
 Joannes Smits uit Antwerpen, 1688-1691.
 Jacobus Willemaert uit Brugge, 1691-1694.
 Mauritius Poelman uit Gent, 1695.
 Guilielmus Wijnants uit Maastricht, 1696-1699.
 Philippus Tax uit Brussel, 1700-1704.
 Emmanuel Ballexo uit Gent, 1704-1707.
 Bernardus Mathijs uit Bree, 1707-1709.
 Philippus Tax uit Brussel, 1709-1712.
 Petrus van Acker uit Gent, 1712-1715.
 Jacobus Bossuyt uit Edingen, 1715-1718.
 Philippus Tax uit Brussel, 1718-1721.
 Gerardus d'Herbe uit Brugge, 1721-1725.
 Jacobus van Bossuyt uit Edingen, 1725-1727.
 Nicolaus van den Reydt uit Hasselt, 1727-1730.
 Petrus van Acker uit Gent, 1730-1731.
 Gerardus Melijn uit Antwerpen, 1731-1734.
 Nicolaus van den Reydt uit Hasselt, 1734-1739.
 Balduinus de Housta uit Edingen, 1739-1742.

¹⁶⁾ *Manuale*, 243-245, 248-249.

¹⁷⁾ Gegevens ontleend aan *Annales* en *Manuale*, *passim*. Het eerste jaartal geeft het jaar van de benoeming of het jaar waarin voor het eerst blijkt dat de persoon Praefect was. De plaatsnamen verwijzen naar de kloosters waarin de Praefecten hun professie deden.

Thomas Duboy uit Dendermonde, 1742-1745.
 Lambertus de Hodeige uit Luik, 1745-1748.
 Balduinus de Houstia uit Edingen, 1748-1751.
 Thomas Duboy uit Dendermonde, 1751-1754.
 Lambertus de Hodeige uit Luik, 1755-1757.
 Christianus Bert uit Edingen, 1757-1758.
 Thomas Duboy uit Dendermonde, 1759-1760.
 Antonius Loodts uit Herentals, 1760-1763.
 Dominicus Laurijs uit Antwerpen, 1763-1766.
 Martinus Wouters uit Maastricht, 1766-1769.
 Jacobus Vollaert uit Gent, 1769-1772.
 Joseph Jacobs uit Brussel, 1772-1775.
 Philippus van der Maele uit Edingen, 1775-1778.
 Jacobus Vollaert uit Gent, 1778-1781.
 Balduinus Hosselaer uit Edingen, 1781-1790.
 Ferdinandus Achte uit Ieper, 1790-1793.
 Joannes Petrus van de Winckel uit Dendermonde, 1793-1811.

BIJLAGE II. — FACULTEITSBRIEF VAN 1635 ¹⁸⁾.

Facultates concessae a Sanctissimo Dno nostro D. Urbano divina providentia Papa Octavo ^{f^{ri}} Michaeli Paludano Ord. Eremit. S. Augustini, Praefecto missionis in Hollandia et aliis provinciis confederatis.

1^a. Reconciliandi haereticos, cuiuscumque nationis, dummodo non sint ex partibus in quibus exercetur Sanctum Officium Inquisitionis.

2da. Absolvendi a casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Bulla die Coenae Domini legi solita contentis : [pag. 101] omnes etiam Ecclesiasticos, et Regulares, iniunctis iniungendis.

3^a. Dispensandi cum Ecclesiasticis super quibuscumque suspensionibus, inhabilitatibus, et irregularitatibus, praeterquam homicidii voluntarii, et vitiorum corporis, in foro conscientiae, et in civitatibus et dioecesibus, quae non habent Episcopos residentes, aut Vicarios Apostolicos, vel cum eorum licentia.

4ta. Concedendi Apostolicam benedictionem cum plenaria indulgentia iis, quos Ecclesiae catholicae reconciliaverit, ubi non sunt Episcopi, vel Vicarii, alioquin ubi sunt de eorum licentia.

5ta. Concedendi Indulgentiam plenariam quotannis in festis celebrioribus, et in mortis articulo : ac si quotannis generalem suorum

¹⁸⁾ *Manuale*, 100-103.

peccatorum confessionem fecerint : ac etiam indulgentiam quadraginta aut quinquaginta dierum ad libitum.

6ta. Tenendi vel legendi libros haereticorum, et quoscumque prohibitos, ad effectum illos impugnandi : ita tamen ut libri praedicti non extrahantur extra illas regiones.

7ma. Administrandi Sacramenta omnia, praeter Confirmationem et Ordines, omissis pro necessitate solemnitatibus, et caeremoniis solitis, non vero necessariis : ita tamen ut Baptismum, Extrema Unctio, ac Matrimonium non administrentur in locis ubi pastores inveniuntur ab Ordinariis seu Vicariis Apostolicis instituti, absque eorundem pastorum seu Ordinariorum consensu.

8^a. Ubi Breviarium ferre non potest absque periculo, recitandi Rosarium B. Virginis vel alias orationes, et psalmos quos memoria tenet.

9^a. Benedicendi ubi non sunt Episcopi, vel Vicarii Apostolici, et ubi sunt de eorum licentia, paramenta, et consecrandi [pag. 102] ea, quae ad cultum divinum sunt necessaria, ubi non intervenit Sacra Unctio, nec teneatur an altaria portatilia contineant sacras Reliquias, nec ne.

10^a. Celebrandi Missam quocumque loco decenti etiam sub dio, subtus terram, tribus horis ante lucem, hyeme una hora post meridiem, bis in die ubi necessitas postulaverit, etiam coram haereticis, et aliis personis excommunicatis, dummodo minister non sit haereticus, et aliter celebrare non possit.

11^a. Hostiam consecratam servandi loco decenti sine lumine et aliis caeremoniis Ecclesiae.

12^a. Commutandi vota simplicia, ubi non sunt Episcopi, vel Vicarii Apostolici, et ubi sunt, de eorum licentia, exceptis castitatis et Religionis, in aliud opus pium, et iuramenta relaxandi iustas ob causas.

13^a. Dispensandi ob magnam necessitatem gratis, et absque ulla mercede vel praemio, quando non potest haberi recursus ad Episcopos, cum catholicis pauperibus manu victum quaerentibus in secundo et tertio consanguinitatis seu affinitatis gradibus, etiam ante contractum matrimonium : absque vero Episcoporum consensu, si commode haberi potest non dispensetur in his aut aliis matrimonii impedimentis.

14^a. Imprimendi et legendi libros catholicorum tacito nomine Authoris, loci, et typographi ac reliquorum, non obstante Concilio Tridentino.

15^a. Dispensandi cum conversis ad fidem catholicam super fructibus bonorum ecclesiasticorum male perceptis, facta aliqua elemosyna in usum Religionis, cuius ante schisma erant bona, si ibi adsit Religio, sin minus in pauperes catholicos.

16^a. Utendi supradictis facultatibus in Hollandia, ac aliis [pag. 103] provinciis confoederatis, servata tamen concordia inita anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto inter Clerum Hollandiae ac Regulares illuc accedentes, illasque communicandi undecim aliis

Religiosis eiusdem Ordinis Eremitarum S. Augustini, idoneis tamen et sufficientibus.

Feria quinta die vigesima Septembris 1635.

In Congregatione Generali Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis, habita in palatio Apostolico Montis Quirinalis Sanctissimus D. N. D. Urbanus divina providentia Papa Octavus concessit supradictas facultates ad septennium futurum praedicto fratri Michaeli Paludano.

Cardinalis Barbarinus.

BIJLAGE III. — FACULTEITSBRIEF VAN 1642 ¹⁹⁾.

Facultates concessae a Smo Dno nostro Urbano divina providentia Papa Octavo, fratri Michaeli Paludano Ord. Erem. S. Augustini Praefecto Missionis eiusdem Ordinis in Hollandia.

1^a. Administrandi omnia Sacramenta, etiam parochialia, Ordine et Confirmatione exceptis : et quoad parochialia, in dioecesibus ubi non erunt Episcopi vel Ordinarii, vel eorum Vicarii, vel in parochiis, ubi non erunt parochi, vel ubi erunt, de eorum licentia.

2^a. Absolvendi ab haeresi, et apostasia a fide, et a schismate, quoscumque etiam Ecclesiasticos, tam saeculares, quam Regulares, non tamen qui ex locis fuerint ubi Sanctum Officium exercetur, nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses, deliquerint : nec illos qui iudicialiter abiuraverint, nisi isti nati sint ubi impune grassantur haereses, et post iudicalem abiurationem illuc reversi in haesim fuerint relapsi : et hoc in foro conscientiae tantum.

3^a. Absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Bulla Coenae Domini contentis.

4^a. Absolvendi et dispensandi a Simonia, non tamen reali, nisi dimissis beneficiis, et fructibus ab eis male perceptis, arbitrio Sanctitatis Suae restitutis, si facilis erit recursus ad Sedem Apostolicam, si vero difficilis, vel ob distantiam locorum, aut alias causas, etiam in reali, dimissis beneficiis, et super fructibus male perceptis iniuncta aliqua eleemosyna, vel poenitentia salutari, arbitrio dispensatoris, vel etiam retentis beneficiis, si fuerint Parochialia, et non sint qui parochiis praefici possint [pag. 125].

5ta. Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, libros haereticorum vel infidelium, de eorum religione tractantium, ad effectum eos impugnandi, et alios quomodolibet prohibitos, praeter opera Caroli Molinaei, Nicolai Machiavelli, et libros de astrologia iudiciaria, principaliter vel incidenter, vel alias quovis modo, de ea tractantes, ita tamen ut libri ex illis provinciis non efferantur.

6^a. Celebrandi Missam quocumque loco decenti, etiam sub dio, sub terra, una hora ante auroram, et alia post meridiem, bis in die, si necessitas cogat, si tamen in prima Missa non sumpserit

¹⁹⁾ *Manuale*, 124-128.

ablutionem, etiam super altari portatili, et fracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis, etiam praesentibus haereticis aliisque excommunicatis, si aliter celebrari non possit, et non sit periculum sacrilegii, dummodo serviens Missae non sit haereticus aut excommunicatus.

7^a. Dispensandi et commutandi vota simplicia, etiam castitatis, ex rationabili causa, in alia pia opera; non tamen Religionis.

8^a. Dispensandi in foro conscientiae super irregularitates ex delicto occulto proveniente, et non deducto ad forum contentiosum: non tamen ex homicidio voluntario, aut bigamia.

9^a. Dispensandi in tertio et quarto consanguinitatis gradum et affinitatis, simplici et misto: et in secundo, tertio et quarto mistis: non tamen in secundo solo, quoad futura matrimonia: quo vero ad praeterita, etiam in secundo solo, cum his qui ex haeresi, vel infidelitate convertuntur ad fidem catholicam: et in praedictis casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

10^a. Dispensandi super impedimento criminis: neutro tamen coniuge machinante; ac restituendi ius petendi debitum amissum.

11^a. Dispensandi super impedimento publicae honestatis, iustis [pag. 126] ex sponsalibus proveniente.

12^a. Dispensandi in impedimento cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

13^a. Hae vero dispensationes matrimoniales ultimae, nona, decima, undecima, et duodecima, non concedantur, nisi de consensu Episcoporum, si ibi erunt, et cum clausula, dummodo mulier rapta non fuerit, aut, si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat; et in dispensatione tenor huiusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessae.

14^a. Dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem et Baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint; nisi prima voluerit converti.

15^a. Concedendi indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi, atque etiam fidelibus quibuscumque, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non possint.

16^a. Concedendi indulgentiam plenariam in oratione 40 horarum, ter in anno, de consensu Episcoporum, si ibi erunt, indicenda, diebus bene visis, contritis et confessis, ac Sacra Communionem refectis; si tamen ex concursu populi, vel expositione Sanctissimi Sacramenti, nulla probabilis suspicio sit sacrilegii ab haereticis et infidelibus, aut Magistratum offensum iri.

17^a. Concedendi singulis diebus Dominicis, et aliis diebus festis, decem annorum indulgentiam iis, qui eorum concionibus intervernerint; et plenariam iis, qui praevia Sacramentali peccatorum suorum confessione, Eucharistiam Sacram sument in festis Natalis Domini, Paschatis et Assumptionis Beatissimae Virginis [pag. 127].

18^a. Lucrandi sibi easdem indulgentias.

19^a. Singulis secundis feriis non impeditis officio novem lec-

tionum, vel, iis impeditis, die immediate sequenti, celebrando Missam de Requiem, in quocumque altari, etiam portatili, liberandi animam secundum eius intentionem a Purgatorii poenis, per modum suffragii.

20^a. Deferendi Sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi, pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis et infidelibus non sit periculum sacrilegii.

21^a. Induendi vestes saeculares, si aliter vel transire, vel permanere non poterit in locis missionum.

22^a. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium suum deferre non poterit, vel Divinum Officium recitare non valeat.

23^a. Benedicendi paramenta et alia utensilia ad Sacrificium Missae necessaria, ubi non intervenit Unctio; et reconciliandi ecclesias pollutas, aqua ab Episcopo benedicta, et, in casu necessitatis, etiam aqua ab Episcopo non benedicta.

24^a. Communicandi supra dictas facultates sociis suis in Missionem.

25^a. Et praedictae facultates gratis, et sine ulla mercede exercentur; et ad septennium tantum concessae intelligantur, eisque utendi in locis missionis suae tantum.

Feria 5ta die 5ta Junii 1642.

In Congregatione generali Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum, Sanctissimus Dominus Noster Urbanus divina providentia Papa Octavus praedictus [pag. 128] concessit supra dictas facultates praefato frⁱ Michaeli Paludano Ordinis S. Augustini, Praefecto Missionis eiusdem Ordinis in Hollandia, ad septennium.

Et signatum erat: Cardinalis Barberinus.

BIJLAGE III. — FACULTEITSBRIEF VAN 1663 ²⁰⁾.

Facultates concessae a Sanctissimo Dno nostro Alexandro divina providentia Papa Septimo frⁱ Petro de Vos Ord. Eremit. S. Augustini Praefecto Missionis eiusdem Ordinis in Belgio.

1^a. Administrandi omnia Sacramenta, etiam parochialia, Ordine et Confirmatione exceptis, et quoad parochialia in Dioecesibus ubi non erunt Episcopi, vel Ordinarii, vel eorum Vicarii, vel in parochiis ubi non erunt parochi vel, ubi erunt, de eorum licentia.

2^a. Absolvendi ab haeresi, et apostasia a fide, et a schismate quoscumque etiam Ecclesiasticos, tam saeculares, quam Regulares; non tamen eos qui ex locis fuerint, ubi Sanctum Officium exercetur, nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses, deliquerint, nec illos qui iudicialiter abiuraverint, nisi isti nati sint, ubi impune grassantur haereses, et post iudicalem abiurationem, illuc

²⁰⁾ *Manuale*, 119-123.

[pag. 120] reversi in haeresi, fuerint relapsi ; et hoc in foro conscientiae tantum.

3^a. Absolvendi a casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Bulla Coenae Domini contentis, primo conversos ad fidem Catholicam tantum, remissis aliis ad Nuntium Coloniae.

4^a. Absolvendi et dispensandi in quacumque simonia, etiam reali, dimissis beneficiis, et super fructibus male perceptis iniuncta aliqua eleemosyna, vel poenitentia salutari, arbitrio dispensantis ; et in foro conscientiae tantum.

5^a. Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, libros haeticorum, vel infidelium, de eorum religione tractantium, ad effectum eos impugnandi, et alios quomodolibet prohibitos, praeter opera Caroli Molinaei, Nicolai Machiavelli, ac libros de Astrologia iudiciaria, principaliter aut incidenter, vel alias quovis modo de ea tractantes ; ita tamen ut libri ex illis provinciis non efferantur.

6^a. Celebrandi Missam quocumque loco decenti, etiam sub dio, sub terra, una hora ante auroram, et alia post meridiem, bis in die, si necessitas cogat : si tamen in prima Missa non sumpserit ablutionem : et super Altari portatili, etiam fracto, aut laeso, et sine Sanctorum Reliquiis : et praesentibus haeticis, aliisque excommunicatis, si aliter celebrari non possit : et non sit periculum sacrilegii : dummodo inserviens Missae non sit haeticus, vel excommunicatus.

Huiusmodi autem facultate rarissime, et ex gravissimis et urgentissimis causis utatur : in quo graviter eius conscientia oneratur. Quod si ad praesens vel in posterum quodcumque, aderit Episcopus, aut Vicarius generalis, aut Capitularis, sive Vicarius apostolicus ad cuius dioecesim seu administrationem pertineant loca, ubi secundo celebrari contigerit, praefata facultas bis celebrandi nullius prorsus sit roboris ac valoris, nisi prius praedicto Episcopo, aut eo absente, ipsius Vicario generali, aut respective capitulari, aut Vicario apostolico fuerit exhibita, ab eoque examinatae [pag. 121] et approbatae fuerint in scriptis causae ea utendi, nec aliter concessa intelligatur, quam iuxta moderationem ab ipso apponendam, et non alias. Cuius Episcopi, seu Vicarii conscientia oneratur, ut non nisi urgentissimis causis, ut supra dictum est, et ad breve tempus, ea uti permittat.

Quam tamen facultatem poterit Episcopus, seu Vicarius, si in Domino visum fuerit expedire, et ad aliud breve tempus, pluries, et eadem servata forma, prorogare, intra tempus in hac facultate a Sancta Sede concessum, et non ultra. Id ipsum autem prorsus servetur ab iis quibus haec eadem facultas celebrandi bis in die, iuxta potestatem inferius apponendam, communicata fuerit : adeo ut nemo ex ipsis, nisi iuxta moderationem, ab Episcopo, vel eius Vicario generali, vel Capitulari, seu Vicario apostolico, ut dictum est, singulis apponendam, huiusmodi facultati uti valeat : iniuncto eorundem Episcoporum, seu Vicariorum conscientiae, ut, ultra superius dicta non omnibus indifferenter, quibus fuerit communicata, sed

paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae et zeli, et qui absolute necessarii sunt; nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus, ut dictum est, facultatem quoad hoc communicatam approbet.

7^a. Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis et religionis.

8^a. Dispensandi in foro conscientiae super irregularitate, ex delicto occulto proveniente, et non deducto ad forum contentiosum; non tamen ex homicidio voluntario aut bigamia.

9^a. Dispensandi cum conversis ad fidem catholicam in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis simplice et mixto, quoad praeterita matrimonia; et in dictis casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

10^a. Dispensandi cum iisdem super impedimento publicae honestatis iustitiae, ex sponsalibus proveniente.

11^a. Dispensandi cum eisdem super impedimento criminis, neutro tamen coniugum machinante [pag. 122].

12^a. Dispensandi cum eisdem super impedimentis cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

13^a. Hae tamen dispensationes matrimoniales ultimae, nona, decima, undecima, et duodecima, non concedantur nisi de consensu Episcoporum, ubi erunt, et cum clausula dummodo mulier rapta non fuerit; vel, si rapta fuerit, non sit in potestate raptoris. Et in dispensatione tenor huiusmodi inseratur, cum expressione temporis, ad quod fuerint concessae.

14^a. Restituendi ius petendi debitum amissum.

15^a. Concedendi Indulgentiam plenariam in oratione quadraginta horarum, ter in anno, de consensu Episcoporum, si ibi erunt, indicenda, diebus bene visis, contritis et confessis, et Sacra Communionem refectis, si tamen ex concursu populi, et expositione Sanctissimi Sacramenti, nulla probabilis suspicio sit sacrilegii ab haereticis, aut Magistratum offensum iri.

16^a. Concedendi Indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi, atque etiam fidelibus quibuscumque, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt.

17^a. Lucrandi sibi easdem Indulgentias.

18^a. Singulis secundis feriis, non impeditis officio novem lectionum, vel, eis impeditis, die immediate sequenti celebrando Missam de Requiem, in quocumque altari, etiam portatili, liberandi animam, secundum eius intentionem, a Purgatorii poenis, per modum suffragii.

19^a. Communicandi has facultates in totum vel in partem fratribus suae missionis, quos Sacra Congregatio [pag. 123] de Propaganda Fide destinaverit et approbaverit, et non aliis, tam pro omnibus locis in ea missione contentis, quam pro aliquibus eorum, et ad tempus sibi bene visum, prout magis in Dno expedire iudicaverit; nec non easdem, quantum opus fuerit revocandi, sive etiam moderandi tam circa earum usum, quam circa loca et tempus easdem

exercendi, ita tamen ut nec eidem Praefecto, nec ipsorum cuilibet liceat eisdem ullo pacto uti extra fines suae missionis.

20^a. Ut praedictae facultates gratis, et sine ulla mercede exercentur, et ad annos tres tantum concessae intelligantur.

Feria 5ta die 29 Junii 1663.

In Congregatione generali Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud Sanctum Mariam Maiorem, Sanctissimus Dns noster Alexander Papa Septimus praedictus, concessit supradictam facultatem praefato fratri Petro de Vos, Ordinis Erem. S. Augustini, Praefecto missionum eiusdem Ordinis in Belgio, ad triennium proxime futurum.

Card. Franciscus Barberinus.

Locus Sigilli.

Joannes Lupus

Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis Notarius.

BIJLAGE IV. — FACULTEITSBRIEF VAN 1673 ²¹⁾.

Facultates concessae a S^{mo} P. N. Clemente divina providentia Papa X^{fr} Petro Parmentier Ord. Eremit. S. Augustini Praefecto missionum eiusdem Ordinis in Provinciis Belgii foederatis.

1^a. Administrandi omnia Sacramenta, etiam parochialia, Ordine et Confirmatione exceptis, et quoad parochialia [pag. 172] in Dioecesibus, ubi non erunt Episcopi vel Ordinarii, vel eorum Vicarii; vel in parochiis, ubi non erunt parochi, vel ubi erunt, de eorum licentia.

2^a. Absolvendi ab haeresi et apostasia, et a schismate, quoscumque, etiam Ecclesiasticos, tam Saeculares, quam Regulares, non tamen eos qui de locis fuerint, ubi Sanctum Officium exercetur, nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses deliquerint, nec illos qui iudicialiter abiuraverunt ²²⁾, nisi isti nati sint ubi impune grassantur haereses, et post iudicalem abiurationem illuc reversi in haeresim fuerint ²³⁾ relapsi, et hos in foro conscientiae tantum.

3^a. Absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicae reservatis, etiam in Bulla Coenae Domini contentis.

4^a. Absolvendi et dispensandi a Simonia, non tamen reali, nisi dimissis beneficiis et fructibus ex eis male perceptis, arbitrio Sanctitatis Suae restitutis, si facilis erit ²⁴⁾ recursus ad Sedem Apostolicam: si vero difficilis, vel ob distantiam locorum, aut alias causas, etiam in reali, dimissis beneficiis, et super fructibus male perceptis,

²¹⁾ *Manuale*, 171-177.

²²⁾ *abiuraverint* in 1678 sq.

²³⁾ *fuerint*, weggelaten in 1678 (niet in de volgende jaren).

²⁴⁾ *sit* in 1678.

iniuncta aliqua eleemosyna, vel poenitancia salutari, arbitrio dispensatis ; vel etiam retentis beneficiis, si fuerint parochialia, et non sint qui parochiis praefici possint.

5^a. Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendis, libros haereticorum ²⁵⁾ vel infidelium de eorum religione tractantium, ad effectum eos impugnandi, et alios quomodolibet prohibitos, praeter opera Caroli Molinaei et Nicolai Machiavelli, et libros de Astrologia iudiciaria principaliter vel incidenter vel alio ²⁶⁾ quovis modo de ea tractantes : ita tamen ut libri de illis Provinciis non efferantur [pag. 173].

6^a. Celebrandi Missam quocumque loco decenti, etiam sub dio, sub terra, una hora ante auroram, et alia ²⁷⁾ post meridiem, bis in die, si necessitas cogit ²⁸⁾, si tamen in prima Missa non sumpserit ablutionem ; et super Altari portatili, etiam fracto aut laeso, et sine Sanctorum reliquiis et praesentibus haereticis aliisque excommunicatis, si aliter celebrari non possit et non sit periculum sacrilegii, dummodo inserviens Missae non sit haereticus vel excommunicatus.

Huiusmodi autem facultate ²⁹⁾ bis in die nullatenus uti liceat nisi rarissime et gravissimis et urgentissimis de causis in quo graviter oneratur eius conscientia. Quod si ad praesens vel in posterum quandocumque aderit Episcopus vel Vicarius generalis aut Capitularis sive Vicarius Apostolicus, ad cuius dioecesim ³⁰⁾ pertineant loca in quibus ³¹⁾ secundo celebrari contigerit, praefata facultas bis celebrandi nullius prorsus sit roboris ac momenti, nisi prius dicto Episcopo aut eo absente ipsius Vicario generali, aut respective Capitulari aut Vicario Apostolico fuerit exhibita, ab eoque examinatae et approbatae fuerint causae in scriptis ea utendi, nec aliter concessa intelligatur, quam iuxta moderationem ab ipso apponendam, et non alias, cuius Episcopi seu Vicarii conscientia oneratur, ut non nisi de urgentissimis causis, ut supra dictum est, et ad breve tempus, ea uti permittat ; quam tamen facultatem poterit Episcopus vel Vicarius si in Dno visum fuerit expedire, ad aliud breve tempus ³²⁾ et servata eadem forma, prorogare, intra tempus in hac facultate a Sancta Sede concessum, et non ultra. Idipsum autem prorsus servetur ab iis, quibus haec eadem facultas celebrandi bis in die iuxta potestatem inferius apponendam communicata fuerit, adeo ut ³³⁾ nemo ex ipsis, nisi iuxta moderationem ab Episcopo etc., ut

²⁵⁾ *haereticos* in 1681.

²⁶⁾ *alias* in 1678 sq.

²⁷⁾ *aliam* in 1678 sq.

²⁸⁾ *cogat* in 1678 sq.

²⁹⁾ *facultatibus* in 1684; *celebrandi toegevoegd* in 1678 sq.

³⁰⁾ *seu administrationem toegevoegd* in 1678 sq.

³¹⁾ *ubi i. pl. v. in quibus* in 1678 sq.

³²⁾ *pluries*, *ingevoegd* in 1678 sq.

³³⁾ *atque i. pl. v. adeo ut* in 1678 sq.

dictum est, singulis apponendam ea ³⁴⁾ uti valeat : nec omnibus indifferenter concedatur, sed maturioris prudentiae et zeli.

7^a. Dispensandi vel commutandi vota simplicia, etiam castitatis de rationabili causa, in alia opera pia, non tamen Religionis [pag. 174].

8^a. Dispensandi in foro conscientiae super irregularitate ex delicto occulto proveniente, et non deducto ad forum contentiosum, non tamen de homicidio ³⁵⁾, aut bigamia.

9^a. Dispensandi in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis simplici et mixto tantum ³⁶⁾, et in secundo, tertio, et quarto mixtis, non tamen in secundo solo, quoad futura matrimonia ; quo vero ad praeterita, etiam in secundo solo, dummodo nullo modo attingat primum gradum, cum his qui ab haeresi vel infidelitate convertuntur ad fidem Catholicam, et in praefatis casibus prolem declarandi legitimam.

10^a. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen coniugum machinante, ac restituendi ius petendi debitum amissum.

11^a. Dispensandi super impedimento publicae honestatis iustitiae ex sponsalibus proveniente.

12^a. Dispensandi in impedimento cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

13^a. Hae vero dispensationes matrimoniales, videlicet 9^a, 10^a, 11^a, et 12^a, non concedantur nisi cum clausula ³⁷⁾ De consensu Episcoporum, si ibi erunt, et Dummodo mulier rapta non fuerit, vel, si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat. Et in dispensatione tenor huiusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessae.

14^a. Dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem et baptismum, quam de illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti.

15^a. Concedendi Indulgentiam plenariam in oratione 40 [pag. 175] horarum ter in anno de consensu Episcoporum, si ibi erunt, indicendam ³⁸⁾ diebus bene visis, contritis et confessis, ac Sacra Communionem refectis ; si tamen ex concursu populi, vel expositione

³⁴⁾ *huiusmodi facultate* in 1678 sq. Verder aldus aangevuld: « Iniuncto eorumdem Episcoporum, seu Vicariorum conscientiae, ut ultra superius dicta, non omnibus indifferenter quibus fuerit communicata, sed paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae et zeli, et qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus, ut dictum est, facultatem quoad hoc approbat communicatam » in 1678 sq.

³⁵⁾ *voluntario*, ingevoegd in 1678 sq.

³⁶⁾ *tantum*, weggelaten in 1678 sq.

³⁷⁾ *cum clausula*, geplaatst voor *Dummodo mulier* in 1678 sq.

³⁸⁾ *indicenda* in 1678 sq. en *indicandam* in 1793.

³⁹⁾ *prorsus*, weggelaten in 1678 sq.

S^{mi} Sacramenti nulla prorsus ³⁹⁾ sit probabilis suspicio sacrilegii ab haereticis et infidelibus, aut Magistratum offensum iri ⁴⁰⁾.

16^a. Concedendi Indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non possint ⁴¹⁾.

17^a. Concedendi singulis Dominicis et aliis diebus festis decem annorum Indulgentiam iis qui eius ⁴²⁾ concionibus interfuerint ⁴³⁾, et iis plenariam qui praevia Sacramentali Confessione peccatorum suorum Sacram Eucharistiam sument in festis Natalis Dni, Paschatis et Assumptionis Divae ⁴⁴⁾ Virginis.

18^a. Lucrandi sibi easdem Indulgentias.

19^a. Singulis feriis secundis, non impeditis festo ⁴⁵⁾ novem lectionum, vel eis impeditis, die immediate sequenti celebrando Missam, in quocumque altari etiam portatili, de Requiem liberandi animam, secundum eius intentionem, a Purgatorii poenis per modum suffragii ⁴⁶⁾.

20^a. Deferendi Sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi, pro iisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii ⁴⁷⁾.

21^a. Induendi se vestibus saecularibus ⁴⁸⁾, si aliter vel transire vel permanere non poterit ⁴⁹⁾ in locis missionum.

22^a. Recitandi Rosarium vel alias preces, si Breviarium secum deferre non poterit, vel Divinum Officium ob aliquod impedimentum legitimum ⁵⁰⁾ recitare non valeat ⁵¹⁾.

23^a. Benedicendi paramenta, vel alia utensilia, ad Sacrificium [pag. 176] Missae necessaria, ubi non intervenerit ⁵²⁾ Sacra Unctio ; et reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta, et, in casu necessitatis, etiam aqua ab Episcopo non benedicta.

24^a. Communicandi has facultates in totum vel in parte sociis suae missionis, quos aut Sacra Congregatio de Propaganda Fide, aut una cum Internuntio Bruxellensi Vicarius Apostolicus ⁵³⁾ appro-

⁴⁰⁾ Deze faculteit is sedert 1678 na de volgende geplaatst.

⁴¹⁾ *poterunt* in 1678 sq.

⁴²⁾ *eorum* in 1793.

⁴³⁾ *interveneri(n)t* in 1678 sq.

⁴⁴⁾ *Beatissimae* in 1678 sq.

⁴⁵⁾ *Officio* in 1793.

⁴⁶⁾ Deze faculteit is weggelaten in 1681.

⁴⁷⁾ Deze faculteit ontbreekt in 1678.

⁴⁸⁾ *etiam si fuerint Regulares*, toegevoegd in 1684.

⁴⁹⁾ *poterunt* in 1793.

⁵⁰⁾ *ob aliquod impedimentum legitimum*, weggelaten in 1678 sq.

⁵¹⁾ *valeant* in 1793.

⁵²⁾ *intervenit* in 1678, ook in 1793.

⁵³⁾ *Provinciarum Belgii foederatorum* in 1678, 1681.

baverit ⁵⁴⁾ in scriptis, et non alias nec aliter sociis concessae aut communicatae intelligantur, quam ad formam Concoradatorum inter Vicarium Apostolicum foederati Belgii ⁵⁵⁾ et Regulares anno 1624 initorum, et a Sacra Congregatione approbatorum, tam circa illarum usum, quam circa loca et tempus easdem exercendi; ita tamen, ut nec eidem Praefecto, nec ipsorum cuilibet liceat ullo pacto uti extra fines suae missionis ⁵⁶⁾.

25^a. Hae facultates praedictae gratis et absque ³⁷⁾ ulla mercede exerceantur, et ad annos tres tantum ⁵⁸⁾ concessae intelligantur.

Feria 5ta die 13 Julii 1673.

In Congregatione generali Sacrae Romanae et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud Sanctam Mariam Maiorem, S^{mus} P. N. Clemens X praedictus concessit facultates supradictas praefato fratri Petro Parmentier Ord. Eremit. S. Augustini Praefecto missionum eiusdem Ordinis in provinciis Belgii foederatis ad triennium proximum.

Cardinalis Barbarinus.

Franciscus Riccardus S. Romanae et Universalis Inquisitionis Notarius. Infra haec addit suo calamo Pater Parmentier: sc. ut sequitur approbavit Reverendissimus Vicarius:

Approbamus ut frater Petrus Parmentier utatur [pag. 177] facultatibus sibi a S^{mo} D^{no} nostro concessis: ita tamen, ut nullo modo utatur illis quae numero 4to, 7°, 9°, 11°, et 12° continentur. Aliis autem non utatur nisi iuxta formam in illis praescriptam. Ita ille, ita et ego. Quod si tamen aliquid circa illa oriatur, mihi rescribat, quia ad Sedem Apostolicam haec approbatio relata est, sed non approbata.

⁵⁴⁾ approbavit in 1678, 1681.

⁵⁵⁾ foederati Belgii, vervallen in 1678, 1681.

⁵⁶⁾ In 1684 luidt deze faculteit aldus: «Communicandi has facultates in totum, vel in parte fratribus suae missionis, quos Sacra Congregatio de Propaganda Fide destinaverit, et approbaverit, et non aliis, tam pro omnibus locis in ea missione contentis, quam pro aliquibus eorum, et ad tempus sibi bene visum, prout magis in Domino expedire judicaverit, necnon quatenus opus fuerit, revocandi, sicut etiam moderandi, tum circa illarum usum, quam circa loca et tempus easdem exercendi, quod etiam eo absente Vice-Praefecto, nec ipsorum cuilibet liceat, eisdem ullo pacto uti extra fines suae missionis; tempore vero sui obitus, liceat eidem si in missione praesens fuerit, hanc eandem praefecto facultatem alteri communicare, si vero fuerit absens, hoc ipsum Vice-Praefecti tempore obitus ipsius Vice-Praefecti concessum intelligatur, ut sit, qui interim possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quampridem fieri debeat, et delegatum alio modo provideat». Dit hele nummer ontbreekt echter in 1793.

⁵⁷⁾ sine in 1678 sq.

⁵⁸⁾ tantum ontbreekt in 1678. In 1793 is de geldigheidsduur van de faculteiten niet hier aangegeven.

BIJLAGE V. — FACULTEITSBRIEF VAN 1790 ⁵⁹⁾).

Antonius Felix Zondadari Dilecto Nobis in Christo Adm. R. P. F. Achte Missionum ejusdem ord. [o. e. s. a.] Praefecto.

Auctoritate nobis ab Apostolica Sede specialiter facta tibi permittimus ut juxta decretum S. Congregationis de Propaganda Fide habitae [pag. 244] XIX Julii MDCCXC praefecturam tui ordinis in faederato Belgio, ad beneplacitum ejusdem S. Congregationis duraturam, agere possis ac valeas, cum potestate eandem exercendi ad praescriptum decretum praefatae S. Congregationis, et cum facultatibus a nobis inferius concedendis, et dummodo sub omnimoda jurisdictione nostra, successorumque nostrorum subjaceas, et non alias, nec alio modo.

Facultates autem quae tibi a nobis conceduntur sunt sequentes.

1°. Administrandi omnia Sacramenta parochialia, intra limites tantum stationum ordinis tui; in aliis vero stationibus de expresso tantum consensu Pastorum.

2°. Absolvendi in foro conscientiae tantum ab haeresi et apostasia a fide omnes et quascumque personas, exceptis tamen sacerdotibus: insuper absolvendi ab omnibus casibus quocumque modo Sanctae Sedi Apostolicae reservatis, cum potestate communicandi hanc facultatem in totum vel in partem pastoribus missionariis tui ordinis ad triennium tantum quo elapso eandem facultatem a te vel a successoribus tuis iterum petere tenebuntur; quo vero ad missionarios secundarios sive assistentes, haec eis parce concedatur pro tuo arbitrio et prudentia vel in casibus particularibus vel ad annum tantum.

3°. Tenendi et legendi non tamen aliis concedendi, libros hareticorum vel infidelium de eorum religione tractantes, ad effectum eos impugnand(um) et alios quomodolibet, praeter opera Caroli Molinaei, Nicolai Macchiavelli, Historiam civilem regni Napolitani Petri Giannone, La Pucelle d'Orleans, librum cui titulus L'esprit, Istruioni interno la Sancta Sede dal Francese 1765, Œuvres philosophiques de la Mettrie, les Collimaçons, Abrégé de l'histoire ecclésiastique sub mentito nomine de Fleury, Reflexioni d'un Italiano sopra la chiesa in generale, Système de la nature, Il vero despotismo 1770, La raison par alphabet, et Joannes Laur [Isenbielh] isemblals novum testamentum in prophetiam de Emmanuele, Histoire critique de J. C., Nouveaux Melanges historiques philosophiques critiques, Quid est Papa? quocumque idiomate impressum, et libros de astrologia judiciaria principaliter aut incidenter et aliocumque modo tractantes, ita tamen, ut libri ex illis provinciis non efferantur [pag. 245].

4°. Concedendi indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi, atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis constitutis, saltem contritis, si confiteri non poterunt.

⁵⁹⁾ Manuale, 243-245.

5°. Concedendi indulgentiam plenariam in oratione 40 horarum ter in anno pro stationibus tui ordinis indicendam diebus bene visis, confess(is) ac S. Communione refectis, si tamen ex concursu populi et expositione SS. Sacramenti nulla probabilis sit suspicio sacrilegii ab haereticis et infidelibus committendi, aut Magistratum offensum iri.

6° Deferendi SS. Sacramentum occulte ad infirmos, sine lumine, illudque sine lumine retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, dummodo sit periculum sacrilegii ab haereticis aut ab infidelibus.

7°. Induendi vestes saeculares, si aliter vel transire vel permanere non poterunt missionarii in locis missionum.

8°. Benedicendi paramenta aliaque utensilia ad sacrificium Missae necessaria, ubi non intervenit S. Unctio, sed tantum pro stationibus tui ordinis.

9°. Communicandi has facultates, in scriptis tamen, in totum vel in partem missionariis tui ordinis a nobis, nostrisque successoribus specialiter approbatis ad munus missionariorum inter limites tuae praefecturae exercendum. Illos vero serio admonere debes ne limites facultatum sibi a te concessarum ullo modo et sub quacumque praetextu excedant, sub paena nullitatis earumdem; quapropter hac de re consentiam tuam stricte oneratam volumus.

10°. Et praedictae facultates gratis, et sine ulla mercede exercentur et durante tuae praefecturae tantum.

Interim mandamus tibi ut singulis annis ad nos nostrosve successores mittere debeas catalogum omnium et singulorum ordinis tui religiosorum in missione Belgica operantium, prout hactenus fieri consuevit. Insuper monemus te religiososque tuae praefecturae commissos ut constitutiones Apostolicas et decretas Congregationis de Propaganda Fide usque nunc pro regimine Missionis Belgicae exarata ad amussim observent dictamque obedientiam et submissionem nobis nostrisque delegatis omnino praestent.

Datum Leodi in aedibus nostris anno 1790.

Signatam erat A. F. Archiepiscopus Adanensis Nuntius Apostolicus et infra de mandata eximii ac Reverendissimi Domini Nuntii Joachim Maria Vendetti a Secretis.